

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність (напрямок підготовки) 6.020303 «Філологія»

Формування іншомовної лексичної компетенції учнів

Допущено до захисту «__» _____ 2019 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф . Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР-51

Герус Олександра Сергіївна

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент

Баранова Світлана Володимирівна

Суми 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ОСНОВИ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	6
1.1 Компетентнісний підхід до освіти в сучасній школі.....	6
1.2 Сутність іншомовної лексичної компетенції.....	10
РОЗДІЛ II МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ	16
2.1 Особливості розвитку сучасних старшокласників	16
2.2 Розвиток англomовної лексичної компетенції за допомогою змішаного навчання.....	19
2.2.1 Актуальність застосування змішаного навчання у старшій школі	19
2.2.2 Семантизація англomовної лексики засобами змішаного навчання.....	21
2.2.3 Автоматизація лексичних навичок засобами змішаного навчання.....	24
2.2.4 Можливості змішаного навчання на фінальному етапі.....	26
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Англійська мова, яка має статус міжнародної, успішно функціонує у різноманітних сферах сучасності як ефективний засіб передачі інформації на політичних зустрічах, бізнес-конференціях, економічних форумах, культурних заходах, у процесі здобуття освіти. Тому запровадження комплексної ефективної системи навчання англійської мови – важлива місія сучасних українських шкіл.

У ХХІ столітті значно зросла проблема розробки сучасної ефективної методики вивчення англійської мови для учнів старшої школи із врахуванням нового підходу до освіти, який ставить у пріоритет не теоретичні знання, а практичне освоєння набору компетенцій – умінь, навичок, що допомагають обрати вірний курс дій у різноманітних сферах сучасного життя. Адже із вдосконаленням умов життя, невідпинним розвитком новітніх технологій та становленням конкурентоспроможного суспільства, що прагне до євроінтеграції, зростає кількість сфер, у яких повинні розумітися старшокласники.

У процесі навчання англійської мови однією з пріоритетних для формування є іншомовна лексична компетенція – знання та можливість використовувати словниковий запас іноземної мови [26, с. 10]; розпізнавання форми, значення та використання слів у межах певного контексту [15, с. 34]. Оскільки від поетапного засвоєння, поповнення вокабуляру, розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок залежить здатність учнів вільно висловлювати думки англійською, перед вчителем постає актуальна проблема пошуку ефективних стратегій, методів та засобів формування англомовної лексичної компетенції. Попри той факт, що багато пострадянських, сучасних українських та іноземних дослідників, серед яких *М. Леонтян* [5], *Ю. Федоренко* [11], *А. Хуторський* [11], *О. Соловова* [9], *Н. Бориско* [6], *О. Єгорова* [29], *С. Ніколаєва* [7, 8], *О. Бігич* [6], *R. Ellis* [19], *I. Nashion* [25], *W. Nutmacher* [22], *J. Mackenzie* [24], *F. Rasouli* [20],

K. Caro [17], M. Hannay [24] та інші, активно займалися дослідженням лексичної компетенції у різних аспектах, пошуком підходів до її тлумачення, основних шляхів її розвитку, процес формування англомовної лексичної компетенції учнів старшої школи на сучасному етапі все ж залишається малодослідженим. Тому пошук ефективних та інноваційних засобів навчання лексики залишається **актуальним**, адже в умовах глобалізації та технологізації суспільства, важко зацікавлювати старшокласників традиційними засобами навчання: автентичними підручниками, багатотомними словниками, застарілими довідниками. У ході підготовки до уроків, викладач повинен орієнтуватися не лише на вимоги державних програм, але й робити акцент на вікові, психологічні особливості розвитку учнів. Оскільки глобальні технології та мережа Internet – невід’ємна частина існування підлітків, учитель повинен не лише пристосуватися під тенденції, але й змусити їх працювати собі на користь. Тому в старшій школі доцільним є впровадження сучасних технологій до формального освітнього процесу, що дозволить підвищити ефективність формування лексичних навичок завдяки інноваційним технологіям всепоглинаючого вивчення англійської мови (традиційного, електронного та мобільного навчання). Така модель змішаного навчання (blended learning) – поєднання традицій та інновацій, реального та віртуального життя, online та offline засобів освіти – ключ до успішного засвоєння лексичного запасу навіть поза межами школи.

Мета дослідження – з’ясування стратегій, підходів та ефективних засобів формування іншомовної лексичної компетенції, зокрема, засобами змішаного навчання з урахуванням вікових, психологічних особливостей та інтересів учнів старшої школи. Задля реалізації мети поставлено наступні **завдання**:

- 1) визначити теоретичні аспекти поняття «компетенція» у освітньому процесі та дослідити погляди різних вчених на трактування комунікативної компетенції (як основи лексичної компетенції);

2) встановити роль лексичної компетенції у ході вивчення англійської мови, дослідити етапи та традиційні способи її формування;

3) з'ясувати вікові, психологічні особливості старшокласників та їх вплив на процес формування англомовної лексичної компетенції;

4) надати практичні рекомендації, приклади для формування лексичної компетенції учнів засобами електронного, мобільного, традиційного навчання та можливості їх поєднання;

5) запропонувати методику формування англомовної лексичної компетенції старшокласників за допомогою засобів змішаного навчання.

У ході виконання завдань ми скористалися наступними **методами** та прийомами дослідження: описовим, аналізу, синтезу та узагальнення даних, методом словникової дефініції та порівняльним.

Об'єкт дослідження – лексична компетенція учнів старшої школи. **Предмет** дослідження – процес формування основ англомовної лексичної компетенції старшокласників засобами змішаного навчання.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання матеріалів роботи для створення курсу лекцій чи розробки практичних занять із педагогіки, укладання методичних рекомендацій щодо застосування засобів змішаного навчання у ході вивчення іноземної мови. Запропоновані шляхи та практичні поради щодо формування лексичної компетенції можуть стати у нагоді педагогам, учням та школярам, які прагнуть вдосконалити англійську мову.

Бакалаврська робота **складається** з двох розділів та двох підрозділів до кожного з них, чотирьох підрозділів, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи (без урахування додатків) – 38 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

1.1 Компетентнісний підхід до освіти в сучасній школі

Вивчення іноземної мови є безперечно складним процесом, що передбачає не лише засвоєння основних граматичних правил, вивчення правил говоріння або читання. Успішне опанування будь-якої мови залежить від набуття ряду іншомовних компетенцій, які дозволять успішно застосовувати її у різних ситуаціях у процесі комунікації.

Компетенція – загальноживаний термін, що походить від латинського “competentia” (*зустріч, згода, симетрія*), “competere” (*відповідати, підходити*) [31] та у своєму найширшому значенні означає достатнє володіння знаннями, судженнями або навичками, що є необхідними для якісної продуктивної дії стосовно певних процесів чи предметів.

Поняття «компетенція» вперше вжив американський лінгвіст та професор Массачусетського університету Ноам Аврам Хомський у 1965 році. В англійських джерелах можна зустріти випадки ототожнення “competency” (мн. – *competencies* – компетенція, повноваження) зі словом “competence” (*компетентність, уміння, правоздатність*). В українській мові розбіжність у значеннях прослідковується краще: за тлумачним словником, *компетенція* – це добра обізнаність людини із чим-небудь, коло повноважень особи, організації тощо; сукупність юридично встановлених прав, повноважень чи обов’язків органу чи посадової особи; особиста здатність спеціаліста вирішувати певний клас професійних задач, коло питань, проблем, явищ, в яких певна особа вважається авторитетною, наділена знаннями та досвідом [30, с. 250]. Тож після детального аналізу можемо відзначити, що спільним компонентом є концепти «уміння/навички», «знання», «досвід». *Компетентність*, у свою чергу,

визначається як синонім до понять «поінформованість», «обізнаність», «авторитетність» та характеризується як властивість за значенням *компетентний* – той, який має достатні знання в якій-небудь галузі; добре обізнаний із чим-небудь, кваліфікований; повноправний, повноважний; який володіє компетенцією.

Зазначені поняття протягом багатьох років залишаються об'єктами дослідження та аналізу фахівців, які намагаються надати власні тлумачення, аби довести їх схожість чи протилежність, а також зробити конкретнішими та зрозумілими для використання у різних сферах діяльності, зокрема і в освітній. Таким чином, у статті «Поняття «компетенція» та «компетентність» у теорії освіти» М. А. Леонтян яскраво демонструє розбіжність поглядів українських та іноземних вчених на досліджувані концепти [5, с. 74]. Автор дослідила, що компетентність, на думку педагога Ф. Шаріпова, – це сукупність характеристик особистості, що дозволяють їй виконувати визначену діяльність, що направлена на вирішення завдань у ході навчання [13, с. 44]. Вона характеризує міру освоєння компетенції, яка означає коло питань, в яких конкретна особистість добре обізнана, має досвід.

Аналіз поглядів вчених дає нам змогу стверджувати, що компетентність розглядають в основному як системне, цілісне поняття, у межах якого компетенція є його складовою. Запропонуємо власне узагальнене визначення, що тлумачить освітню *компетентність* як загальну сукупність набутих у процесі навчання компетенцій, якими учень спроможний оперувати як у процесі здобуття освіти, так і у конкретних життєвих ситуаціях. Під *компетенцією* розуміємо якісну освітню підготовку учня (засвоєні у ході навчання навички, знання, уміння, досвід), необхідну для подальшої результативної діяльності у різноманітних сферах діяльності суспільства.

Компетентнісний підхід у системі освіти хоч і не вважається новим, проте все ж є досить ефективним, адже його головна ідея – не звичайне засвоєння

інформації, а набуття уміння розв’язувати проблеми за певних життєвих обставин та у різних ситуаціях (під час взаємодії із соціумом, пізнання світу, вирішенні особистих питань тощо). Концепт “*competency-based education*” був уперше запроваджений у США наприкінці 1960-их років та офіційно визнаний багатьма освітніми осередками світу (Німеччиною, Великобританією (1970 рік), Австралією (1990 рік)). На сьогодні компетентнісний підхід став досить популярним чи не в усьому світі, адже має на меті виховання здатності до навчання, самореалізації (самовизначеності) та розвиток індивідуальності, адже у його основі – комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, що надалі допомагають успішно реалізуватися в різних галузях. Саме тому індикатор якості імплементації досліджуваного підходу – сформовані компетенції, які одним із перших описав соціолог, консультант з освіти Walo Hutmacher наприкінці ХХ століття [22, с. 11]. Спеціаліст виділив: соціо-політичну, інформаційну, міжкультурну, навчальну (*the capacity to learn throughout life*) та комунікативну компетенції.

Із вдосконаленням умов життя та розвитком конкурентоспроможного суспільства у ХХІ столітті до вищезазначених п’яти компетенцій дослідники додають компетенцію у сфері знання світу, існування, поведінки, побуту, громадянську, інтелектуальну компетенції та багато інших [4, с. 302]. Комунікативна компетенція (*communicative competence*, СС, КК) – термін, що було введено до загального вжитку в 1966 році американським антропологом Деллом Хаймсом [28, с. 2]. Під ним розуміють інтуїтивну здатність людини застосовувати знання мови під час спілкування.

У рамках нашого дослідження необхідно підкреслити важливість формування комунікативної компетенції у освітньому процесі. Відповідно до Закону України «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» [8], компетентнісний підхід до навчання сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей як результату навчання.

У цій системі КК визначена як здатність учня застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями. Володіння комунікативною компетентністю – основа опанування програми загальної середньої освіти, перш за все, з гуманітарного циклу дисциплін, де провідну роль грає вивчення іноземної мови. На нашу думку, прагнення України до європейської інтеграції, зміцнення зав'язків із різними державами, зростання інтересу до дослідження різноманітних культур, релігій та звичаїв призвело до необхідності отримання знань саме з англійської мови – найрозповсюдженішої для спілкування в інтернаціональному просторі.

Саме тому, за умовами навчальної програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладі, базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача, що означає не лише засвоєння комплексу умінь, знань та навичок успішного використання мови у професійній діяльності та у ході самоосвіти, але й особисту готовність та спроможність учня до спілкування англійською мовою на достатньому рівні. Задля досягнення цієї мети у закладах освіти повинні приділити максимальної уваги до формування мотивації до вивчення англійської мови, цілісної картини світу, основ міжнародного спілкування у межах країни та за кордоном, сучасних ціннісних орієнтацій, а також розвитку усіх складових іншомовної компетенції – соціолінгвістичного, прагматичного та лінгвістичного компонентів.

Як бачимо, компетентнісний підхід у сфері освіти XXI століття вимагає активного розвитку різних умінь та навичок сучасного учня, що передбачає набуття соціо-політичної, інформаційної, міжкультурної, навчальної та, головне, комунікативної компетенцій. Виховання іншомовної комунікативної компетенції

школярів – не лише необхідність, але й обов'язок кожної сучасної школи учнів як основи успішного та результативного спілкування, вміння обирати необхідні моделі спілкування, взаємодії людей один з одним – не лише необхідність, але й обов'язок кожної розвиненої школи.

1.2 Сутність іншомовної лексичної компетенції

Процес вивчення будь-якої іноземної мови передбачає обов'язкове формування чотирьох видів основних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, читання, письма та аудіювання. Проте успішне засвоєння англійської як іноземної мови залежить не лише від розвитку названих загальних чотирьох векторів, але й від комплексного засвоєння граматичних форм, орфографічних, фонетичних норм, правил вимови та словникового запасу.

Почесний професор лінгвістики та секретар британської Асоціації прикладної лінгвістики Д. Вілкінс писав: «Без знань із граматики можна передати досить мало, проте без знань лексики (словника) не можна передати нічого» [20, с. 40]. І дійсно, у методиці вивчення та викладання іноземної мови чи не найбільшої уваги приділяється технікам вивчення нових слів. Це пов'язано із важливістю засвоєння вокабуляру як базису для отримання навичок необхідних для ефективного говоріння, читання, аудіювання та письма англійською. За електронним словником Merriam-Webster, *словник* (лат. *vocabularium*, англ. *vocabulary*) – це певний запас лексики, які засвоює та використовує окрема особа або група людей [31]. *Лексика* у свою чергу розуміється як сформований словниковий запас певної мови [32, с. 308] і являє собою динамічне явище, оскільки у ній постійно з'являються та зникають загальноповживані чи обмежені у використанні (архаїзми, терміни, професіоналізми, діалектизми) слова.

Американський спеціаліст із методології викладання мов П. Нейшен припускає, що знання лексичної одиниці – далеко поза межами засвоєння лише його значення, адже воно охоплює вивчення **письмової форми та вимови** (транскрипції), **віднесеності до тієї чи іншої частини мови** (іменник, дієслово, сполучник і т.д.), **частоту** використання (неологізми, старомодні слова, архаїзми), **сполучуваність** з іншими членами речення, **регістр** (формальне/неформальне, технічне/загальне) та **асоціативність** (встановлення зв'язків між словами та предметами/явищами навколишнього світу) [25, с. 23]. Збагачення словникового запасу з урахуванням вищезазначених аспектів являє собою процес набуття іншомовної **лексичної компетенції**, що є однією зі складових **комунікативної компетенції** та є центральним, необхідним аспектом вивчення мови.

Через свою багатогранність термін *«лексична компетенція»* (lexical competence, LC, ЛК) – досить складний для тлумачення, тому лінгвісти різних епох намагалися інтерпретувати його неоднозначно. Саме тому педагог та радник з питань освіти К. Каро (Колумбія) систематизував погляди вчених за категоріями [17, с. 213]: 1) автори, які пропонують визначити ЛК шляхом перерахування її різнобічних аспектів (Картер, 1987; Нейшен, 1990; Тейлор, 1990; Лауфер, 1991; Марконі, 1997; спеціалісти Ради Європи, 2001 та інші); 2) науковці, які піддають критиці тлумачення своїх попередників та пропонують більш абстрактні, всеосяжні (Генріксен, 1999); 3) дослідники, головна мета яких – показати актуальність набуття ЛК у процесі навчання лексики (Робінсон, 1989; Леннон, 1990; Шмітт, 1995 та інші).

У «Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти» пропонують розуміти лексичну компетенцію як здатність використовувати мовний словниковий запас, що складається із граматичних та лексичних елементів. К. Каро висвітлює і думку професора Оксфордського університету Генріксена, який стверджує, що ЛК – це система із трьох вимірів, тісно пов'язаних між собою:

знання значення слова, його (знання) глибина та здатність розуміти ефективні можливості використання слова у контексті [17, с. 213]. Припускають, що першим, хто запропонував визначення «лексична компетенція», був лінгвіст Д. Річардс (1976 рік) [27, с. 41]. Його концепт “*knowing a word*” охоплював знання ймовірності зустріти слово у мові; можливостей використання слова відповідно до його функцій та ситуації; основних форм слова та його похідних; асоціативних зв’язків між словом та іншими лексичними одиницями речення.

У 2001 році інший дослідник, П. Нейшен, сформулював свій погляд на досліджуване поняття і охарактеризував термін лексичну компетенцію як сукупність трьох видів знання: 1) форми (усної, письмової, частини мови); 2) значення; 3) використання (граматичних функцій, обмежень щодо вживання тощо) слів [25, с. 33]. На нашу думку, визначення Нейшена досить вдало ілюструє не тільки рівень розвиненості іншомовної ЛК у особи, яка вивчає іноземну мову, але й слугує показником рівня засвоєння лексичних одиниць учнями та допомагає визначити ефективність методів навчання, які використовуються задля засвоєння вокабуляру.

Серед російських та українських дослідників іншомовної лексичної компетенції однією із провідних вважається О. М. Соловова, яка у своїх працях [10, с. 80] під ЛК розуміє обізнаність із словниковим складом іноземної мови, що охоплює лексичні елементи та можливість використання їх у ході акту мовлення. До лексичних елементів педагог відносить слова, сталі словосполучення, фразеологізми (фразові єдності) тощо.

Професор Київського національного університету С. Ніколаєва зазначає, що лексична іншомовна компетенція – складова частина лінгвістичної (мовної) і являє собою здатність особи до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, що базується на лексичній усвідомленості та теоретичних відомостях про систему певної мови (граматики, орфографії,

фонетики і т.д) [7, с. 15]. З іншого боку, педагог Ю. Федоренко [10, с. 83] пропонує визнати основою іншомовної ЛК – мовні (графічні знаки та вміння їх сполучати, наявність фонетичних, графічних, орфографічних навичок) та мовленнєві (здатність використання набутих фонетичних, графічних, орфографічних навичок відповідно до комунікативної мети) компоненти.

У нашому дослідженні ми вважаємо доцільним розглядати англomовну ЛК як частину комунікативної, так і мовної компетенції, оскільки її успішне формування залежить не лише від відмінно розвинутих навичок використання вивченого набору лексики у процесі спілкування з носіями англійської мови, але й від засвоєння структурних, граматичних, орфографічних особливостей вживання тієї чи іншої лексичної одиниці на письмі та в усному мовленні. Це, у свою чергу, робить процес становлення лексично компетентного учня складнішим та тривалішим та вимагає неабияких зусиль для пошуку вчителем оптимальних способів поповнення англomовного потенціального словникового запасу як основи ЛК, який, на думку О. Бігич, Н. Бориско та Г. Борецької повинен розширюватися поетапно.

Таким чином, до етапів формування іншомовної ЛК вчені [6, с. 234]. відносять: 1) **ознайомчий/підготовчий** етап (формування знань про ЛО за допомогою **некомунікативних (мовних) вправ**, семантизація (перекладна/безперекладна), демонстрація прикладів використання, написання та правил вимови); 2) етап **автоматизації** (формування навичок використання ЛО у межах словосполучення, речення, тексту, діалогічного та монологічного мовлення тощо відповідно до запропонованої вчителем ситуації, встановлення зв'язків між формою, структурою ЛО та її значенням за допомогою **умовно-комунікативних вправ**, контроль правильного розуміння та вживання нового вокабуляру); 3) етап **застосування/використання** (формування вміння розв'язувати комунікативні завдання на основі застосування вивчених ЛО на письмі, у підготовленому

(непідготовленому) мовленні за допомогою **комунікативних/мовленнєвих вправ**, контроль рівня засвоєння слів).

На нашу думку, спільна взаємодія між учителем та учнем, які розуміють шляхи та важливість розвитку необхідного словникового запасу, – запорука формування англомовної лексичної компетенції. Для того, щоб така кооперація стала успішною, у ході вивчення іноземної мови варто зосередити увагу на різноманітних способах формування **рецептивних** (сприймання, розуміння, розпізнавання слів у тексті) та **репродуктивних** (використання слів у мовленні чи на письмі) **лексичних навичок**, що стануть основою для створення **лексичних умінь (лексичної усвідомленості)** – здатності учня не лише до запам'ятовування ЛО, але й до її активного (підсвідомого) використання у непідготовлених чи підготовлених актах мовлення залежно від ситуації [6, с. 233]. З цією метою у методиці викладання іноземних мов виділяють різноманітні види **стратегій**, які є ефективними на різних етапах засвоєння нового вокабуляру.

Одна із базових класифікацій запропонована доктором філософії, професором університету штату Алабама Р. Оксфорд [26, с. 12]. Вона поділяє **стратегії** на: **когнітивні** («маніпулювання» лексичним матеріалом шляхом міркувань, аналізу, конспектування, узагальнення, синтезу, структурування інформації для розробки схем, методів для тлумачення значень слова, практики вимови тощо); **метакогнітивні** (визначення власних потреб у навчанні, організація та планування вивчення лексики, збір необхідних матеріалів та організація навчального простору, моніторинг помилок і оцінка успіху, а також оцінка успіху будь-якого типу стратегії навчання); **стратегії**, побудовані на можливостях **пам'яті людини** (вивчення і отримання інформації в ієрархічній, впорядкованій манері (скорочення), за допомогою звуків (вигадкування рими), зображень та схем (асоціації, keyword-метод), механічного обладнання (картки), організації місця (на сторінці зошита, на дошці) тощо); **компенсаторні**

(подолання труднощів, пов'язаних із нестачею знань під час мовленнєвої чи письмової діяльності, заповнення пропусків тексту при аудіюванні і читанні; використання синонімів замість вивченої ЛО, здогадування слова виходячи із контексту тощо); **емоційні** (визначення свого настрою і рівня тривоги чи задоволення процесом навчання, розмова про почуття, пошук способів підняття настрою та мотивації до вивчення, винагорода за продуктивне навчання і використання позитивного самонавіювання і т.д.); **соціальні** (формулювання запитань для пояснення незрозумілої інформації, налагодження контакту зі співрозмовником у ході комунікації на різні теми) та **стратегії активації** (активне використання вивченої лексики у різних контекстах). На думку вченої, у ході формування англомовної лексичної компетенції вчителю слід не лише детально проаналізувати стратегії вивчення ЛО, але й сформулювати власні комплексні ефективні **методи** для їх реалізації, що базуються як на необхідності розвитку чотирьох мовленнєвих навичок (говоріння, читання, письмо, аудіювання), так і на важливості врахування цільової аудиторії, різних типів особистостей, фізіологічних та психологічних особливостей учнів та інших факторів, які ми розглянемо у наступному розділі.

Таким чином, успішне вивчення англійської мови залежить від регулярного та поетапного поповнення словникового запасу – формування лексичної компетенції, що є центральним, необхідним аспектом вивчення мови та передбачає здатність до коректного оформлення висловлювань і розуміння інформації та базується на теоретичних відомостях про систему її правил, залежить від вірно обраних стратегій розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок шляхом виконання некомунікативних, умовно-комунікативних та некомунікативних вправ залежно від етапу набуття компетенції.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКИСЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

2.1 Особливості розвитку сучасних старшокласників

Англійська мова, яка має статус міжнародної, уже декілька століть успішно функціонує у різноманітних сферах сучасності як ефективний засіб передачі інформації. Мільярди людей з усього світу використовують її на бізнес-зустрічах, конференціях, форумах, політичних переговорах, під час освітнього процесу з метою налагодження комунікації, розширення зв'язків з іноземними партнерами, зміцнення міжкультурних відносин, набуття іншомовного досвіду тощо. Саме тому запровадження комплексної ефективної системи навчання англійської мови – актуальна проблема і важлива місія української школи XXI століття, де розпочинається становлення освіченої, компетентної, різнобічно розвиненої сучасної особистості та гідного представника своєї країни на міжнародній арені, яка вільно володіє мовою міжнародного спілкування.

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти України передбачає формування в учнів соціокультурних, академічних та соціально-психологічних здібностей; умінь і навичок застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища; ключових і предметних компетентностей, у тому числі й спілкування державною, рідною та іноземними мовами [8, с. 11]. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, існує декілька **рівнів володіння** англійською мовою – від А1 до С2 [4, с. 4]. За умовами навчальної програми з іноземних мов, наприкінці одинадцятого класу учні загальноосвітнього навчального закладу мають досягти рівня В1. Він вважається рубіжним, адже

звичайний учень старшої школи з одного боку, повинен без проблем вступати в дискусію та підтримати розмови на побутові теми, висловити власну думку за допомогою широкого спектра мовленнєвих засобів за неформальних обставин, проте, з іншого боку – має шанс зіткнутися із проблемами формулювання чітких та зрозумілих речень, паузами, помилками під час аргументування тверджень тощо.

Як правило, однією з першопричин зазначених складнощів є недостатньо сформований або відсутній базовий **активний** (слова, необхідні для постійного використання під час висловлення думок в усній/письмовій формі, розуміння іноземної мови на слух під час аудіювання) або **пасивний** (слова, необхідні для коректного сприйняття усної/письмової інформації) **лексичний запас**. Наприкінці одинадцятого класу лексичний мінімум (активний та пасивний запас) учня повинен складати щонайменше 2500 слів. Тому на плечі вчителя англійської мови лягає важлива місія забезпечення **лінгвістичного компонента** змісту навчання старшокласників – формування вокабуляру, необхідного для досягнення рівня B1 та успішного складання екзаменів.

Наступним компонентом є **соціально-психологічний**, що передбачає врахування фізіологічних, інтелектуальних, психологічних особливостей дітей певної вікової категорії (15-17 років). Дослідження психологів свідчать, що одна із найхарактерніших особливостей старшого підліткового періоду – завершення активного періоду статевого дозрівання та становлення нервової системи, що сприяє вдосконаленню процесів пам'яті (запам'ятовування, збереження, відтворення), формуванню основних пізнавальних процесів, уміння тривалої концентрації уваги під час засвоєння навчального матеріалу; схильності до експериментування, побудови асоціацій та візуалізації для кращого засвоєння інформації, розвитку гнучкості міркувань тощо. У період ранньої юності учні 16-17 років особливо прагнуть до самостійності, незалежності від батьків,

самореалізації: як особистої, так і професійної [3, с. 212]. Дітей цього віку, на відміну від молодшого покоління, характеризує жага до нового, усвідомленість важливості набуття знань та їх ролі у подальшому житті дорослої людини. Фізіологічні та психологічні індивідуальні характеристики учнів-старшокласників повинні спонукати вчителя до подачі матеріалу з урахуванням пріоритетів, емоційної атмосфери, прагнень учнів, а також особливостей навчального предмета.

Варто визнати, що у епоху глобалізації важко уявити життя сучасного старшокласника без використання різноманітних гаджетів. Реальне життя дітей все частіше переплітається із віртуальним, адже більшість учнів старшого шкільного віку більше не уявляють свого існування без смартфонів, ноутбуків, комп'ютерів, ігрових приставок, інших смарт-девайсів, що сприяють підвищенню іміджу серед однолітків, економії часу у ході пошуку інформації, підняттю настрою, формуванню бажання бути «в тренді». Оскільки глобальні технології та мережа Internet – невід'ємна частина сучасних старшокласників, учителі повинні не лише пристосуватися під тенденції, але й змусити їх працювати собі на користь.

У ХХІ столітті викладачі дійсно мають усі необхідні ресурси, аби відмовитись від нудної теорії, багатотомних збірників із застарілими завданнями на користь сучасних оригінальних та креативних методик навчання лексики, що не лише відповідали б вимогам до мовного рівня учнів старшої школи, але й мотивували та зацікавлювали молодь. Задля досягнення цієї мети слід пам'ятати про забезпечення **методологічного** компонента змісту навчання лексики, що охоплює необхідні пояснення щодо вибору стратегій, способів вивчення слів та їх ефективного засвоєння на заняттях з іноземної мови та в процесі самоосвіти.

2.2 Розвиток англомовної лексичної компетенції за допомогою змішаного навчання

2.2.1 Актуальність застосування змішаного навчання у старшій школі

Із впровадженням компетентнісного підходу в галузі освіти змінилась роль вчителя у сучасній загальноосвітній школі: він більше не вважається об'єктом знань, а його нова головна ціль – мотивувати на навчальну діяльність. Саме тому на уроках англійської мови кожна форма роботи, усі види діяльності повинні бути спрямовані на формування компетенцій, необхідних як для ефективного засвоєння мови, так і для загального саморозвитку учнів.

За основним методологічним принципом Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, методики та засоби для навчання іноземної мови повинні бути зрозумілими, різноманітними за формою та ефективними для досягнення конкретних цілей, які ставить перед собою вчитель, із врахуванням вікових, психологічних, соціальних особливостей учнівського колективу [26, с.4]. Тому з метою розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок на різних етапах (ознайомлення, автоматизації, застосування) вважаємо за доцільне використовувати можливості автентичних ресурсів (англомовні радіо-, аудіо-, відеоматеріали; неадаптовані книги та автентичні письмові тексти газет, журналів, реклами тощо; online конференції з та різні види спілкування з носіями мови); брати участь в автентичній комунікації; використовувати спеціально розроблені завдання та вправи з опорою на рідну мову (українську/російську); організовувати процес самоосвіти з використанням доступних засобів навчання (підручників, інструкцій, допоміжних електронних ресурсів); комбінувати види діяльності (створення презентацій, виконання англомовних тренувальних вправ) із поступовим скороченням використання рідної мови тощо.

Безсумнівно, зазначені шляхи можуть стати дієвими у процесі формування англomовної ЛК за умови комплексного або почергового застосування, врахування факторів їх інноваційності, доступності, актуальності для певної вікової категорії. Для дітей старшого шкільного віку важливим є спосіб подачі лексичного матеріалу, що повинен бути водночас інформативним, результативним та нетрадиційним, оригінальним, адже сучасні старшокласники – представники покоління стрімкої технологізації усіх сфер життя. Враховуючи соціально-психологічні особливості старшокласників, ми вважаємо, що навіть лексичні навички доцільно формувати не лише за допомогою автентичних засобів традиційного навчання (довідників, словників, підручників з англійської мови), але й інформаційних електронних технологій (Internet-ресурсів, мобільних додатків, навчальних комп'ютерних ігор тощо). Таке гібридне поєднання має назву **“blended learning” (hybrid learning)** і являє собою комбінацію online, традиційного та самостійного навчання [18, с. 10]. До компонентів змішаного навчання А. Красуля відносить інструкції вчителя, вебінари, конференц-дзвінки, живі або онлайн-сесії з репетиторами, інструкторами, використання чатів, електронної пошти, блогів, подкастингу, соціальних мереж, YouTube, Skype і веб-дошки тощо [23, с. 220].

У рамках нашого дослідження, методика **blended learning** передбачає засвоєння лексичного матеріалу шляхом очної взаємодії учня і педагога (**traditional learning**) та засобами технологічних можливостей всепроникаючого навчання **U-learning** (ubiquitous learning) – мобільного та електронного навчання. Таким чином, учитель виконує функцію не основного постачальника інформації, а координатора навчального процесу. Його роль у формуванні лексичної компетенції полягає у розробці комунікативних, умовно-комунікативних та некомунікативних вправ; пошуку необхідних медіа-матеріалів, мобільних додатків, online-тренажерів, електронних словників, тестів із використанням

персонального комп'ютера, ноутбука, планшета, смартфона чи інших мобільних девайсів; контролі лексичних навичок традиційними та електронними засобами.

2.2.2 Семантизація англомовної лексики засобами змішаного навчання

Підготовчий етап формування лексичної компетенції передбачає ознайомлення з новою лексикою (звукова та графічна форми), її семантизацію (розкриття значень незнайомих лексичних одиниць) перекладними чи безперекладними способами [29, с. 211]. **Перекладні способи** – більш традиційні, вони передбачають розкриття значень незнайомих слів та словосполучень із нової теми шляхом **однослівного перекладу** з L2 на L1 ((37, с. 20) *checkers* |'tʃekərz/ – шашки; *soccer team* |'sɒkə ti:m| – футбольне поле (тема «Спорт»)); **багатослівного перекладу** ((34, с. 40) *career* |kə'riə/ – кар'єра, професія, життєвий шлях; *to employ* |ɪm 'plɔɪ/ – брати на роботу, наймати, використовувати, займатися (тема «Професії»)); **дефініції значення** ((31) *fridge* |'frɪdʒ/ – *a piece of kitchen equipment that is used for keeping food at a cold temperature*; *furniture* |'fɜ:.ni.tʃə/ – *things that are put into a house to make it comfortable for living in* (тема «Побут»)).

Безперекладні способи втілюються за допомогою **наочності** шляхом демонстрування схем, малюнків, предметів, жестів (невербально). Також можна вдаватися до **вербальної (мовної) семантизації**, що може реалізовуватися декількома варіантами:

1) на основі **контекстуальної здогадки**, що дозволяє учням самостійно дізнатися значення незнайомого слова у фразі, реченні автентичного тексту базуючись на відомій лексиці. Наприклад, під час вивчення теми «Сім'я та стосунки між поколіннями» у тексті підручника знаходимо: (37, с.10) “*People of that age often have an enormous family with generations of grandchildren. But Jeanne didn't have any living descendants (потомки, нащадки)...*”;

2) зіставленням нової лексичної одиниці з тими, що вже відомі, зокрема **синонімами чи антонімами**. Наприклад: (37, с. 8) **infant** |'ɪnf(ə)nt| (дитина, дитячий) – ант.: *grown* |groun| (дорослий); **centenarian** |,senti'nɛ:riən| (дуже старий; столітня людина) – ант.: *young* |jʌŋ| (молодий);

3) використанням відомих **способів словотвору**, серед яких словоскладання, суфіксація, префіксація, перехід однієї частини мови в іншу (конверсія) тощо. Наприклад, **ashamed** |ə'ʃeɪmd| (осоромлений) – походить від відомого *shame* |ʃeɪm| (сором, ганьба);

4) за співзвучністю з рідною мовою (L1) чи інтернаціональною лексикою (запозиченнями): *electronic information* |ɪnfə'teɪʃ(ə)n| – інформація в електронному вигляді; *energetic* |,enə'dʒetɪk| – енергетичний, енергійний; *video conference* |'kɒnf(ə)r(ə)ns| – відеоконференція тощо;

5) шляхом **дефініції, опису значення** слова за допомогою відомого активного вокабуляру: **basement** |'beɪsm(ə)nt| – *one or more floors of a building that are completely or partially below the ground floor*; **lawn** |lɔ:n| – *an area of grass, especially near to a house, that is cut regularly in order to keep it short*;

6) демонстрацією **семантичного ряду** слів, що можуть бути поділені на групи: (33, с. 54) *motorcycle* |'məʊtəslɪk(ə)l|, *underground (subway)* |,ʌndə'graʊnd|, *helicopter* |'helɪkɒptə|, *truck* |trʌk| – **vehicles** (транспортні засоби).

На ознайомчому етапі формування англомовної ЛК простіше користуватися перекладними способами, адже такий традиційний метод дозволяє зекономити час на уроці [29, с. 211]. Проте він не завжди є ефективним та цікавим для учнів старшої школи. Саме безперекладні способи мають особливу цінність, адже дозволяють використовувати і розвивати зоровий, артикуляційний, акустичний канали сприйняття та осмислення інформації [2, с. 240]. На нашу думку, будь-які з перелічених способів семантизації краще реалізовувати на практиці й за допомогою засобів U-learning: мобільних пристроїв чи ПК з доступом до Internet.

Internet-ресурси надають унікальний доступ до автентичних текстів, а також відкривають перед учнями можливість спілкуватися з носіями мови, слухати лекції іноземних читачів [1, с. 53]. Тому на початковому етапі пропонуємо звертатися і до електронних та мобільних додатків, які дозволяють заохотити учнів.

Наприклад, учитель може підготувати flash-картки для презентації нової лексики за допомогою популярних у всьому світі ресурсів *AnkiWeb* (www.ankiapp.com), *Quizlet* (www.quizlet.com), *Oxford English Vocabulary Trainer* (www.oxfordevt.com), *Brainscape* (www.brainscape.com), *Cram* (www.cram.com) та багатьох інших, які доступні не лише в режимі браузера на ПК, але й на операційних системах Android та IOS. З одного боку, це дозволяє вчителю творчо підходити до планування уроку, адже додатки пропонують креативний дизайн карток, опцію озвучування слова носієм мови, можливість продемонструвати лексичну одиницю у контексті речення, прикріплювати картинки, групувати слова за темами та створювати підбірки, ділитися контентом з іншими. З іншого боку – учень має змогу в будь-який час проглянути лексику з необхідної теми, завантажити та вчити її у будь-якому місці. Приклади застосування можливостей електронного навчання для семантизації лексики за допомогою карток подано у **додатку А**.

За умови використання безперекладної семантизації лексики у нагоді стане і популярний web-сайт Youtube (www.youtube.com), де можна віднайти велику кількість освітніх каналів, що пропонують безкоштовні матеріали для вивчення іноземної мови: *Oxford Online English*, *Learn English with Papa Teach Me*, *BBC Learning English*, *British Council*, *One Word a Day* та інші.

Завдяки використанню наведених методів на ознайомчому етапі формування ЛК, викладач має змогу задіяти стратегії, що базуються на можливостях людської пам'яті (подання лексики в ієрархічній манері, вплив на зорові та слухові

рецептори за допомогою карток та аудіо); емоційні (підняття настрою цікавими відео) та когнітивні (розробка структурованих способів семантизації, методів тлумачення слова) стратегії. Варто пам'ятати, що інколи варто об'єднувати декілька способів, уміти комбінувати їх. Таким чином, існує шанс глибше вплинути на пам'ять старшокласників та мінімізувати труднощі подальшого використання слів.

2.2.3 Автоматизація лексичних навичок засобами змішаного навчання

На етапі автоматизації лексики, вчитель повинен активізувати нові слова у певному контексті (у межах словосполучення, речення, тексту), створити ситуації для використання діалогічного та монологічного мовлення з метою формування навичок їх використання, а також обов'язково проконтролювати правильність розуміння і вживання ЛО на практиці задля подальшого формування репродуктивних лексичних навичок. Тому даний етап передбачає використання умовно-комунікативних та некомунікативних вправ як на рівні слова, словосполучення, речення, так і на рівні понадфрази (монологічної чи монологічної єдності, мікротекстів). Учень матиме змогу сприйняти зразок мовлення та в подальшому усному або писемному мовленні виконувати певні дії.

Ми пропонуємо почати репродукцію нового вокабуляру на **рівні слова** шляхом імітації зразка мовлення та формування лаконічних запитань, де відповіддю буде передбачено використання лише нового слова. Наприклад, у ході вивчення теми “Communications and Technology” на основі підручника “Solutions” викладач може запитати: *Do you send the envelopes by post or by air? (by **post**); Do you usually watch the video on DVD player or on the laptop? (on the **laptop**); Is iPhone a mobile device or a mashine? (a **mobile device**).*

Наступним способом **автоматизації** лексики на рівні слова є створення «мапи пам'яті» (mind map), на якій відображатимуться асоціації та ідеї навколо головного слова. Учитель пропонує слово, а учні добирають до нього синоніми, антоніми чи асоціативні ЛО з використанням нового лексичного запасу. Таку ефективну вправу можна реалізувати як традиційним способом (власноруч на аркушах паперу) або за допомогою електронних засобів (із онлайн-додатками *Coogle* (www.coggle.it), *MindMeister* (www.mindmeister.com) та інших) (див. **додаток Б**). Вони можуть слугувати як платформи для виконання домашніх завдань з метою запам'ятати та відпрацювати пасивний вокабуляр та створити оригінальні карти власноруч.

Популярними традиційними вправами на рівні **словосполучень** є підбір до поданого слова (зазвичай іменника) логічних лексичних відповідників (дієслів, прикметників). Наприклад, учням дається набір іменників (*cooker, cereal, spinach etc.*), з якими вони мають утворити якомога більше словосполучень: *to install a cooker, to eat chocolate cereals, to chop spinach etc.* Таке завдання допоможе зрозуміти парадигматичні та синтагматичні зв'язки між англійськими словами (див. **додаток Б**).

На рівні **речень та понадфразових єдностей** варто підкреслити необхідність виконання традиційних завдань на підстановку. Учні повинні вміти логічно завершувати запропоноване речення, підбирати вірні заголовки до міні-діалогів серед наявних, з'єднувати частини речення в одне ціле тощо (див. **додаток В**). Якщо вони зрозуміють структуру вживання, то будуть здатні самостійно вживати лексичні одиниці під час діалогічного мовлення, порівнювати предмети між собою, лаконічно описувати явища дійсності, картинки, схеми, діаграми тощо.

Поряд із умовно-комунікативними у процесі автоматизації актуальними вважаються і некомунікативні вправи, де учні концентрують увагу лише на формі

слова: повторюють ЛО за вчителем чи носієм мови, визначають значення підкресленого багатозначного слова у контексті за словником, стисло переказують прочитаний/прослуханий автентичний текст за допомогою простих речень, групують слова за різними ознаками (наприклад, за належністю до певної частини мови, за позитивною чи негативною ознакою).

Як бачимо, на етапі автоматизації впроваджені когнітивні, компенсаторні, соціальні та активаційні стратегії, що допомагають учителеві в подальшому сформувати вміння «маніпулювання» лексичним матеріалом, подолати труднощі, пов'язані з нестачею знань під час мовленнєвої чи письмової діяльності, вірно формулювати запитання та вживати ЛО у коректній формі, впізнавати їх у контексті та, як результат, змусити учнів використовувати вокабуляр.

2.2.4 Можливості змішаного навчання на фінальному етапі

Останній етап (**застосування лексики**) вимагає не лише подальшої активізації потенційного словникового запасу, але й використання його на практиці. Завдання учителя – створити ситуації для того, щоб учні мали змогу вільно застосовувати необхідні слова у підготовленому чи непередбаченому мовленні, на письмі за допомогою залучення до дискусій, ігрової діяльності, використання засобів ІКТ та різноманітних комунікативних (мовленнєвих вправ).

Традиційна дискусія, на нашу думку, є одним із найкращих та найголовніших способів стимуляції вільного невимушеного використання сформованого словникового запасу. У старшій школі теми ситуацій наближені до реальних умов спілкування, а тематика спілкування помітно поглиблена у порівнянні із молодшими школярами. Учням цікаво обговорювати особисті стосунки, їх види (“Family and Relationships”), права та обов'язки людини та громадянина (“Law”), дозвілля та спорт (“Holidays”, “Music and festivals”,

“Sports”), проблеми глобалізації, економіки, довкілля (“Environmental problems”, “Modern technologies and globalization”), вибір майбутньої професії (“Future profession”, “Career VS. Family”) тощо [34]. Насправді, така вікова особливість дає змогу викладачеві оригінально підійти до розробки тематики індивідуальних чи групових дискусій, які були б актуальними для сучасної молоді.

На нашу думку, нестандартною для шкільного формату є дискусія у форматі дебатів – командної гри, суть якої полягає в тому, що певні учні повинні довести істинність поданої тези, а інша група – заперечувати її з метою переконати «третю сторону». Дебати – чудовий спосіб формування вміння логічно висловлювати власну думку, підбирати докази на підтримку певної тези та, найголовніше, вміння вживати лексику залежно від контексту. Вчитель у такому випадку виступає у ролі модератора (ведучого), ділить старшокласників на команди, пропонує тему для обговорення, слідкує за часом, відведенним на полеміку та коригує помилки, допущені у мовленні. Такий вид діяльності, на відміну від звичайного обговорення, передбачає не лише розумову, але й рухову діяльність, що дозволить уникнути монотонності.

На фінальному етапі застосування можна вдатися і до впровадження U-learning-засобів у ході заняття. На базисі освітніх порталів (*BBC* [35], *Lingualeo* [39], *British Council* [38]) учитель має змогу продемонструвати відеоролик, міні-фільм за темою та обговорити його зміст з учнями або ж заздалегідь підготувати питання «на уважність» (див. **додаток Г**). На нашу думку, такий підхід дає змогу урізноманітнити стандартний урок, навчитися розпізнавати ЛО у мовленні носіїв англійської мови.

Оскільки всі види мовленнєвої діяльності тісно пов'язані між собою, доцільним вважаємо забезпечити опрацювання лексики не лише в усному (говоріння, читання, аудіювання) мовленні, але й на письмі. Задля покращення навичок, рекомендуємо дати учням індивідуальне домашнє завдання: кожен може

обрати соціальний відеоролик, рекламу, промову, лекцію англійською мовою (на порталах *TED-talks*, *Canvas Network*, *National geographic free views*, *MOOC*, *Youtube* залежно від теми уроку), зробити письмовий переказ, прочитати його перед аудиторією (перевірка вимови), поділитися думкою з приводу переглянутого матеріалу та вигадати запитання для однокласників на перевірку почутого (див. **додаток Г**). Для цього можна використовувати платформи *Blackboard*, *Google Docs*, *MS Office* або ж створити власний блог в Internet із можливістю долучити однокласників та вчителя/

Описана модель виконання завдання являє собою Flipped learning (F-learning) – «перевернуте навчання», націлене на засвоєння матеріалу вдома, у той час як аудиторна робота присвячується виконанню завдань та командних інтерактивних вправ на перевірку опрацьованого [14, с. 35]. Ефективність моделі «перевернутого класу» демонструють вчені Бішоп і Верлегер завдяки численним дослідженням проблеми сприймання такої нестандартної форми роботи [14, с. 36]. Результати свідчать про цілком позитивне враження студентів від «перевернутого» методу, що дає можливість успішно застосовувати його на даному етапі засвоєння лексики, економити час, закріпити інформацію самостійно в домашніх умовах, а в класі – концентруватися на практиці.

На даному етапі важливим аспектом є самоосвіта, самоорганізація та контроль знань. Після того, як учитель зробив усе можливе, аби запустити процес формування лексичної компетенції, учень зобов'язаний самостійно закріпити результат задля успішного ефекту. На допомогу знову приходять засоби електронного та мобільного навчання: у мережі Internet можна відшукати сотні зручних онлайн-словників з малюнками чи вимовою (*Oxford Dictionary*, *Advanced English Dictionary & Thesaurus*, *Abbyu Lingvo*, *WordReference*, *Multitran etc.*), веб-сайтів (*LearnEnglish*, *Memrise*, *ESLPod*, *LingQ*, *Easy Ten*, *Situational English etc.*), мобільних додатків (*Duolingo*, *LinguaLeo*, *Engvid*, *Words*, *EnglishPod etc*), онлайн-

курсів (*Time4Learning, Coursera, British Council, BBC Learning English etc.*), пропонують неймовірну кількість лексичних тренажерів, вправ на підстановку, автентичних матеріалів, завдань для аудіювання, перекладу – усі необхідні матеріали, що завжди під рукою незалежно від місця.

Проте серед такого розмаїття способів закріплення лексичного матеріалу, хочемо виділити подкасти (podcasts) – цифрові медіа-файли, які розповсюджуються Інтернетом для відтворення на портативних медіа-програвачах, мобільних пристроях. Такий засіб M-learning нагадує радіо-шоу, проте, на відміну від слухачів радіо, система «подкастинг» дозволяє самостійно обирати матеріал для прослуховування [21, с. 260]. До того ж, до аудіофайлів зазвичай додаються документи із завданнями, субтитри, списки незнайомих слів, що допоможуть користувачам, які вивчають англійську.

Подкастинг – чудовий інструмент самоосвіти у ході формування лексичної компетенції. Найвідоміші подкасти “*The English We Speak*” (BBC), “*Daily ESL*”, “*Voice of America Learning English*”, “*English as a Second Language Podcast*”, “*6 Minute English*” пропонують ознайомитися із вимовою носіїв англійської мови, повторити лексику з будь-якої теми (від наукової чи технологічної до повсякденної). Кожен випуск, як правило, триває декілька хвилин і містить опцію сповільнення вимови, щоб можна було правильно почути, як вимовляються ті чи інші слова та вирази.

Використання комп’ютерних пристроїв та смартфонів у процесі опанування англійської дає старшокласникам можливість відволіктись від традиційних форм навчання та підвищити рівень індивідуалізації їх освітньої діяльності. На нашу думку, саме тому активаційна та метакогнітивна стратегії – ключові на фінальному етапі формування ЛК, оскільки школярі навчаються організувати та планувати процес закріплення лексичного матеріалу, організовувати власний

навчальний простір, а також застосовувати опанований матеріал на практиці в усному та писемному мовленні.

Необхідно розуміти, що визначення рівня засвоєння лексичного матеріалу неможливий без прихованої (комунікативні чи умовно-комунікативні вправи) чи відкритої (заплановані контрольні завдання) перевірки знань наставником. Тому для контролю результативності запропонованих методів формування англомовної лексичної компетенції найчастіше використовується тестування, адже воно дозволяє економити аудиторний час, мінімізувати суб'єктивність під час оцінювання, залучити засоби ІКТ (конструктори тестів), створити різноманітні за формою та наповненням завдання. Оскільки об'єктом контролю є лексична компетенція, то основними критеріями оцінювання є правильність розуміння тексту під час читання чи аудіювання, вживання вірних лексичних одиниць у межах певного контексту. Онлайн-ресурси (*CRAM [36]*, *Quizlet [40]*) є додатковим джерелом необхідних матеріалів контролю сформованості лексичних вмінь та навичок учнів старших класів.

Таким чином, формування рецептивних та репродуктивних лексичних навичок учнів повинно відбуватися поетапно, а ефективна організація процесу навчання старшокласників залежить не лише від доцільності вибору некомунікативних, умовно-комунікативних та комунікативних вправ, засобів навчання, стратегій, методів контролю, але й від критерію інноваційності та актуальності. Тому на сьогодні найкращий спосіб формування англомовної лексичної компетенції – впровадження системи змішаного навчання *blended-learning*, яке об'єднує традиції (очне навчання) із технологічним прогресом (всепроникаючим навчанням *U-learning* з використанням мобільних пристроїв та комп'ютерних технологій), що дозволяє зробити заняття інформативнішими, цікавішими для молоді.

ВИСНОВКИ

Визначення теоретичних аспектів та дослідження поглядів іноземних та українських вчених на поняття компетенції у освітньому процесі дали змогу встановити, що сучасний підхід у сфері освіти XXI століття вимагає активного розвитку різних умінь та навичок сучасних старшокласників у ході набуття соціо-політичної, інформаційної, міжкультурної, навчальної та комунікативної компетенцій. Виховання іншомовної комунікативної компетенції як основи успішного та результативного спілкування, забезпечує вміння обирати необхідні моделі спілкування, взаємодіяти із суспільством, набувати іншомовного досвіду шляхом вивчення іноземних мов, у тому числі й англійської – мови міжнародного спілкування.

Встановлено, що успішне вивчення іноземної мови залежить від регулярного та поетапного поповнення лексичного запасу – формування лексичної компетенції, що передбачає здатність до коректного оформлення висловлювань, розуміння автентичних джерел інформації; базується на теоретичних відомостях про систему правил мови; залежить від вірно обраних стратегій розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок шляхом виконання некомунікативних, умовно-комунікативних та некомунікативних вправ залежно від етапу (ознайомчому, автоматизаційному чи етапі засвоєння).

У ході дослідження було з'ясовано, що у XXI столітті викладачі дійсно мають усі необхідні ресурси, аби відмовитись від нудної теорії, багатотомних збірників із застарілими завданнями на користь оригінальних та креативних засобів навчання лексики, що здатні мотивувати та зацікавити учнів старших класів, враховуючи їх вікові, психологічні особливості та загальні інтереси, на які впливає масштабна глобалізація та технологізація. Задля досягнення цієї мети учителіві англійської мови загальноосвітньої школи слід пам'ятати про

забезпечення методологічного компонента змісту навчання лексики, що охоплює необхідні пояснення щодо ефективних способів навчання у ході вивчення слів, розвитку репродуктивних та рецептивних лексичних навичок на різних етапах.

Встановлено, що ефективна організація процесу навчання старшокласників залежить не лише від доцільності вибору традиційних некомунікативних, умовно-комунікативних та комунікативних вправ, засобів навчання, стратегій, методів контролю, але й від критерію їх інноваційності та актуальності. Тому, на сьогодні, найкращим способом формування англійської лексичної компетенції є система змішаного навчання (blended-learning), що поєднує в собі традиції (очне, offline-навчання) із технологічним прогресом (всепроникаючим навчанням U-learning з використанням мобільних пристроїв та електронних комп'ютерних технологій).

Змішане навчання дозволяє урізноманітнити навчальний процес як завдяки виконанню вправ на основі інструкцій вчителя, традиційних автентичних джерел: підручників, довідників, словників, так і розробляти завдання за допомогою засобів E-learning та M-learning: подкастингу, чатів, електронної пошти, блогів, соціальних мереж, освітніх online-платформ, відеоматеріалів YouTube, електронних словників тощо.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розробку навчальних матеріалів для формування іншомовної лексичної компетенції учнів молодших та середніх класів на основі змішаного навчання, пошук інноваційних методик впровадження системи «перевернутого класу» (F-learning) під час навчання англійської та німецької мови в українських загальноосвітніх школах.

Я, Герус Олександра Сергіївна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Формування іншомовної лексичної компетенції учнів» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Баранова С. В. Електронні засоби навчання у викладанні філологічних та перекладацьких дисциплін // Філологічні трактати. – Т.7, вип. 2. – Суми: Сумський державний університет, 2013. – С. 53–59.
- 2) Гаврилюк Н. М. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Н. М. Гаврилюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2015. – Вип. 41. – С. 240-244. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2015_41_53. – (01.05.2019).
- 3) Гамезо М.В., Петрова Е.А., Орлова Л.М. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
- 4) Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
- 5) Леонтян М. А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти [Електронний ресурс] / М. А. Леонтян // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Педагогіка. – 2012. – Т. 188. – Вип. 176. – С. 73-75. – Режим доступу : <http://pednauki.chdu.edu.ua/article/viewFile/81299/76766>. – (26.04.2019).
- 6) Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

7) Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.

8) Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во “Ленвіт” ; гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Вид-во “Ленвіт”, 2010. – № 2. – С. 11-17.

9) Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, План, Вимоги від 23.11.2011 № 1392// База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-%D0%BF>. – (28.04.2019).

10) Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций: пособие для студентов пед. вузов и учителей [Электронный ресурс] / Е.Н.Соловова. – 3-е изд.. – М.: Просвещение, 2005. – 239 с. – Режим доступа : <http://learnteachweb.ru/articles/solovova1.pdf>. – (20.04.2019).

11) Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. – Випуск 2. Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2004. – С. 82-87.

12) Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в обновляющейся школе. Сборник научных трудов / Под ред. Ю.И. Дика, А.В. Хуторского. – М.: ИОСО РАО, 2002. – С.135-157.

13) Шарипов, Ф.В. Педагогика и психология высшей школы [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Ф.В. Шарипов. – М. : Логос, 2012. – 448 с. – (Новая университетская библиотека). – Режим доступа : <http://lib.maupfib.kg/wp-content/uploads/Pedagogika-i-psikhologiya-vysshey-shk.pdf>. – (28.04.2019).

14) Baranova S. V. Translation vs Distance Learning [Electronic resource] // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей X Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 13–14 листопада 2014 р. – Суми : Сумський державний університет, 2014.– С. 16 – 17. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37973>. – (26.04.2019).

15) Butt, Adam, Student Views on the Use of a Flipped Classroom Approach : Evidence from Australia (2014). Business Education & Accreditation, v. 6 (1) p. 33-43.

16) Bonk C. J., Graham, C. R., Blended learning systems: definition, current trends, and future directions. In Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs, edited by C. J. Bonk and C. R. Graham, San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006. – P. 3–21. – Access mode : http://curtbonk.com/toc_section_intros2.pdf. – (28.04.2019).

17) Caro, K., & Rosado, N. (2017). Lexis, lexical competence and lexical knowledge: a review [Electronic resource] / Journal of Language Teaching and Research, 8(2), P. 205-213. – Access mode : <https://doi.org/10.17507/jltr.0802.01>. – (28.04.2019).

18) Chase C. Blended learning combining online technology with classroom instruction [Electronic resource] / 1 of 3 make Edtech happen, 2012. – Access mode : c.com/2012/03/21/blended-learning-combining-online-technology-with-classroom-instruction-1-of-3/ – (28.04.2019).

19) Ellis, Rod. (2004). The definition and measurement of L2 explicit knowledge [Electronic resource] / Language Learning 54. P. 227–275. – Access mode : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9922.2004.00255.x>. – (28.04.2019).

20) Fooziyeh Rasouli, Khadijeh Jafari. A Deeper Understanding of L2 Vocabulary Learning and Teaching [Electronic resource]: A Review Study. International Journal of Language and Linguistics. Vol. 4, No. 1, 2016, pp. 40-46. – Access

mode : <http://article.sciencepublishinggroup.com/html/10.11648.j.ijll.20160401.16.html>. – (30.04.2019).

21) Joneen Lowman (2014) Exploring the Use of Podcasts and Vodcasts: Multimedia Tools for Word Learning, Computers in the Schools [Electronic resource] / 31:4, p. 251-270 – Access mode : <https://www.tandfonline.com/action/showCitFormats?doi=10.1080%2F07380569.2014.967622>. – (01.05.2019).

22) Hutmacher W. (1996). Key Competencies in Europe. [Electronic resource] / Report DECS/SE/Sec-(96) 43 of the Symposium “A Secondary Education for Europe Project”. – Berne, Switzerland, 27–30 March 1996. – Strasbourg: Council for Cultural Cooperation, 72. – Access mode : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407717.pdf>. – (25.04.2019).

23) Krasulia, A. Blended Learning: Advantages and Disadvantages in the EFL Classroom [Electronic resource] / A. Krasulia // Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Суми, 23-24 листопада 2017 р. – Суми: СумДУ, 2017. – С.220-224. – Access mode : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/67256/1/Krasulia_Blended_Learning.pdf. – (30.04.2019).

24) Mackenzie, J. Lachlan & Hannay, Mike. (2001). Developing lexical competence: a computer-assisted, text-based approach [Electronic resource] / Cauce: Revista de filología y su didáctica, ISSN 0212-0410, N° 24, 2001, P. 541-564. – Access mode : https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce24/cauce24_33.pdf. – (25.04.2019).

25) Nation, I.S.P. (2001) Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. [Electronic resource] / Cambridge: Cambridge University Press. – Access mode : <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf>. – (25.04.2019).

26) Oxford R. Language Learning Styles and Strategies : an Overview / Rebecca L. Oxford // Generative Approach to Language Acquisition Conference. – Utrecht : Utrecht University, 2003. – 25 p.

27) Syam Choudhury, Anindya. (2015). Second/Foreign Language Lexical Competence: Its Dimensions and Ways of Measuring it. [Electronic resource] / i-manager's Journal on English Language Teaching. 5. P. 34-42. – Access mode : https://www.academia.edu/20629183/Second_Foreign_Language_Lexical_Competence_Its_Dimensions_and_Ways_of_Measuring_It. – (30.04.2019).

28) Tarvin L. Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence [Electronic resource] / Unpublished; 2015. Access mode : https://www.researchgate.net/publication/283711223_Communicative_Competence_Its_Definition_Connection_to_Teaching_and_Relationship_with_Interactional_Competence – (29.04.2019).

29) Yehorova, Olesia & Bila, Oleksandra. (2018). STRATEGIES OF INTRODUCING THE INDIVIDUAL LEARNING STYLE IN THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH LANGUAGE LEXICAL COMPETENCE OF PUPILS. 12.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

30) Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — Стор. 250. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). том 1, А – К / Укладачі: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Київ, Вид-во «АКОНІТ», 2006. – 926 с.

31) Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary [Electronic resource] / Merriam-Webster, 2011-2018. – Access mode : <https://www.merriam-webster.com>. – (30.04.2019).

32) Richards J. C. Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / Richards J. C., Schmidt R., Kendricks H., Kim Y. – Harlow : Pearson Education Ltd, 2002. – 608 p.

33) The New Oxford Picture Dictionary Publisher [Electronic resource] / Oxford University Press, USA; English/Spanish edition. E. C. Parnwell. Published by Oxford Univ Pr, 2001. – Access mode : <https://learningenglishvocabularygrammar.com/files/Englishpicturedictionary.pdf>. – (29.04.2019).

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

34) Програма зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (лексичний мінімум) [Electronic resource] / Український центр оцінювання якості освіти, 2019. – Режим доступу : <http://testportal.gov.ua/progeng/> – (28.04.2019).

35) British Council. LearnEnglish Teens [Electronic resource] / British Council, 2019. – Access mode : <https://learnenglishteens.britishcouncil.org>. – (01.05.2019).

36) CRAM [Electronic resource] / Cram.com, 2019. – Access mode : <https://www.cram.com/> – (01.05.2019).

37) Falla T., Davies P. A. Solutions Intermediate: Student's book. Oxford: Oxford University Press, 2008. 140 p.

38) Learning English with BBC [Electronic resource] / BBC, 2019. – Access mode : https://www.bbc.com/ukrainian/learning_english. – (28.04.2019).

39) LinguaLeo online education [Electronic resource] / LinguaLeo, 2019. – Access mode : <https://lingualeo.com> – (28.04.2019).

40) Qizlet [Electronic Resource] / Qizlet Inc., 2019. – Access mode : <https://quizlet.com> – (01.05.2019).

ДОДАТОК А

Виготовлення карток для формування англомовної ЛК на початковому етапі (тема “Activities and Sport”)

Flash-cards (безперекладний спосіб семантизації засобами E-learning)

Коментар: за допомогою Інтернет-ресурсу “Cram” (www.cram.com) учитель створює картки для семантизації нової лексики, демонструє їх учням за допомогою мультимедійної дошки та ПК. Сайт дає можливість не лише доповнити лексику картинками, але й продемонструвати написання і правильну вимову (шляхом натискання на іконку гучномовця), адже більшість слів озвучено носіями мови. Запропонований безперекладний спосіб введення нової лексики реалізується поєднанням наочності (зображень) та мовної семантизації (презентація у контексті речення і дефініція англійською мовою). До того ж, учитель може надати онлайн-доступ до створеної підбірки карток для старшокласників у мобільному додатку задля подальшого опрацювання поза межами школи:

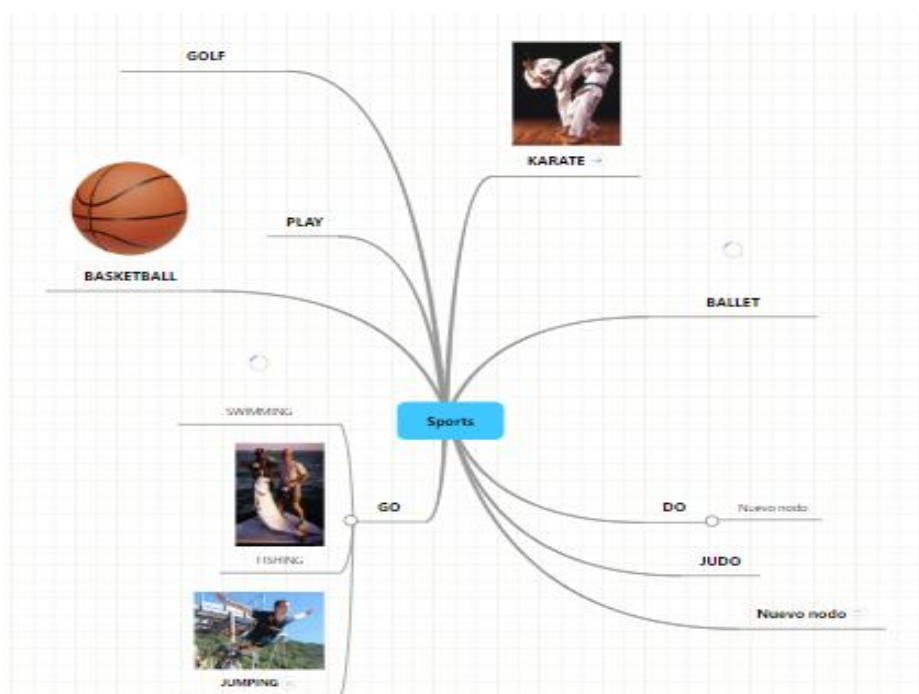
		<p>to go jogging: to run around the streets</p>
		<p>a personal best to set a record : to achieve the best personal result so far in a sport other people might be driven to excel ... they want to set records or get personal bests ...</p>
		<p>to run the marathon I was listening to some people talking about training to run the marathon</p>
		<p>a fitness programme I should get a personal trainer ... someone who will sort out a fitness programme for me</p>

ДОДАТОК Б

Вправи для автоматизації англомовної лексики з теми “Activities and Sport” на рівні слів та словосполучень

1) Створення Mindmaps

Коментар: за допомогою онлайн-ресурсу “Mindmeister” (www.mindmeister.com) учитель пропонує заповнити власні карти з метою відтворити подані раніше слова та словосполучення, доповнити їх прикметниками, прикладами речень (за бажанням).

2) Лексична гра “Famous Couples” (на основі підручника “Solutions”)

Коментар: учитель обирає складні слова (compounds) та словосполучення з актуальної теми у підручнику (Unit 2, p. 25): *soccer player, swimming pool, football pitch, tennis court, boxing studio та інші*. Потім записує на дошці усі слова окремо у хаотичному порядку: *studio, pool, boxing, pitch, form, golf, track, dance* і т.д. Як варіант – можна використовувати лексичні одиниці, що були зазначені у ході виготовлення Mindmaps (попередня вправа). Завдання учнів – розділитися на команди та якнайшвидше утворити разом якомога більшу кількість лексично правильних словосполучень (*golf studio, dance studio, boxing studio* тощо).

Альтернативний варіант гри – учитель роздає кожному учневі бланки зі словосполученнями із одним пропущеним словом. Завдання учня – підібрати якнайбільше варіантів заповнення пропуску:

1. _____ player; 2. _____; 3. _____ course; 4. _____ skating; 5. _____ camping;
6. _____ centre; 7. ballroom _____; 8. _____ riding; 9. table _____; 10. _____ pitch...

ДОДАТОК В

Вправи для автоматизації англомовної лексики з теми “Activities and Sport” на рівні речень та тексту

1) Correct the spelling

Коментар: на освітньому порталі “British Council” (<http://learnenglishteens.britishcouncil.org>) учитель обирає текст “Rent a bicycle!” та змінює деякі лексичні одиниці, змінюючи написання. Завдання учня – вписати слово правильно та надати письмове визначення лексичної одиниці:

Rent a bicycle!

(retrieved from <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/magazine/sport/rent-bicycle>)

One of the best things about living in Malaga is the perfect **bcicycle** weather. The council in Malaga has adopted the ‘Boris **Bkie**’ scheme used in London to encourage people to **ccycle** to work instead of taking private or public transport, and many companies in London have promoted this scheme to get their employees to cycle into central London and reduce the pressure on public **rtaspnotr** and the amount of pollution caused by commuters.

The council have placed **kebi stiotans** around the city and have created **clcye** lanes where **ibcycels** can **yccl** away from traffic. The scheme is really simple: you go to the travel office, buy a **tarelv** card and top it up with €5. There are lots of **kebi stiotans** around the city and they’re **tusiated** about a mile away from each other, so you are never too far away from a station. They’re really useful for getting around the city.

Overall, the **semche** is a brilliant idea and one that should definitely have more money invested in it!

2) Untangle the sentence

Коментар: учні читають текст про спорт та намагаються поставити підкреслені члени у правильному порядку задля створення цілісного повідомлення. Потім вписують усі види спорту та активностей, вигадують з ними речення. Старшокласники міняються зошитами та перекладають речення один одного.

Sport

(retrieved from www.listenaminute.com)

Are you good at sport? I’m not, but I love watching and playing all kinds of sport. My favourite sport is football – with kind the ball round the, not American football. I football at good very wasn’t kid a was I when. This did not stop me playing. with park the in played I friends my for hours every day. What is your national sport? Do you like it? love I sumo sport national Japan’s. It is one of the most exciting sports in the world. You have to spend a and to the know little the time rules getting fighters. The greatest that brings about is it thing sport people together world the over all from. Another good thing is that it keeps us healthy. Sports stars are very lucky. They job love doing fit and their it by stay every day. What are you going to play next?

ДОДАТОК Г

Закріплення лексичного матеріалу з теми “Activities and Sport” на основі системи Flipped-learning

План

1) Учні самостійно дивляться вдома відео “Extreme Sports” на порталі British Council (<http://learnenglishteens.britishcouncil.org/uk-now/video-uk/extreme-sports>), занотовують всю необхідну інформацію, виписують та перекладають лексичні одиниці, аби повністю оперувати матеріалом.

Extreme sports

62

Do you like the excitement of extreme sports? If so, you might be an 'adrenaline junkie'. Find out more about white-water rafting and parkour in this video.

- 2) За необхідності учні створюють Mind map “Extreme” та будують асоціації.
- 3) На основі інформації старшокласники створюють короткий переказ тексту, підкреслюють активну лексику із теми «Спорт» у власному переказі, потім письмово висловлюють думку з приводу питання “Extreme in my life” (використовуючи якомога більше слів з активного вокабуляру).
- 4) На уроці вчитель пропонує різноманітні завдання на перевірку якості опрацьованого відео:

- **TRUE/FALSE**

1.	Extreme sports are only popular in the mountains in the UK.	True	False
2.	People who enjoy fast and dangerous sports, like white-water rafting, are called thrill seekers or adrenalin junkies.	True	False
3.	In white-water rafting you have to try to stay afloat in the river.	True	False
4.	Parkour is sometimes called free jumping.	True	False
5.	The idea of parkour is to jump and climb over things like steps, railings and trees.	True	False
6.	You need special clothes and shoes to do parkour classes.	True	False

- **GROUPING ACTIVITY (write the given words in correct group)**

foaming water drops balance London rapids city nature the elements France trainers

Parkour	White-water rafting

5) Discussion

Спочатку вчитель ставить загальні запитання до класу:

- *Do you like extreme?*
- *Which extreme sports are popular in the world and in your country?*
- *Which would you like to try?*
- *What is adrenalin junkie?*
- *Do you know anyone who is an adrenalin junkie?*

Потім кожен старшокласник висловлює свою точку зору з приводу екстримальних видів спорту (на основі складеної вдома розповіді), а товариші після виступу повинні поставити лише W-questions: *Who? What? Why? When? Where? How? How often? Who does this impact?*

6) Battle

Учитель оголошує тему дебатів: “Extreme sports in terms of the Youth Olympic games in Ukraine: pros and cons” («Екстримальні види спорту на юнацьких олімпійських іграх: за чи проти»). Учні діляться на дві команди, одна з яких повинна аргументувати чому екстрим – чудова можливість залучити до спорту навіть дітей молодшого віку шляхом залучення до змагань, а інша – апелювати таку позицію та довести, що екстримальні види спорту несумісні з молодим поколінням.

Викладач у ролі журі оцінює всі аргументи, лексичну наповненість відповідей, правильність вживання слів у контексті, твердість та переконливість думок учнів та визначає команду-переможця.